FELSEFE Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU MS 2. YÜZYIL - MS 15. YÜZYIL HRİSTİYAN VE İSLAM FELSEFESİNİN ÖZELLİKLERİ VE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLERİ

Hristiyan felsefesi, Hristiyanlığın ortaya çıkışıyla başlamakta ve MS 15. yüzyıla kadar devam etmektedir. Bu dönemde Hristiyanlığın felsefi savunmasını mümkün kılma çabası ile birlikte felsefeye karşı Hristiyanlığı savunma çabası göze çarpmaktadır. Bu felsefe, Patristik ve Skolastik olmak üzere iki farklı döneme ayrılır. Bu felsefenin genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Antik Yunan felsefesinden etkilenmiştir.
- İnanç merkezli görüşler ortaya çıkmıştır.
- İnancın akıl ile temellendirilmesi amaçlanmıştır.
- Akıl ve inanç tartışmaları öne çıkmıştır.
- İnancın bilgiyi mümkün kıldığı düşüncesi egemendir.
- Tanrı'nın varlığı kanıtlanmaya çalışılmıştır.
- Kutsal metinlerin doğruluğu merkeze alınmıştır.
- Dinsel otoriteye itaat söz konusudur.

Hıristiyan Felsefesinin öne çıkan problemleri; Tanrı'nın varlığını kanıtlama problemi, kötülük problemi, tümeller problemi olarak sıralanır.

Tanrı'nın Varlığını Kanıtlama Problemi

Tanrı'nın varlığının temellendirilmesi, anlaşılması ve ispatı Hristiyan düşünürlerin üzerinde durdukları temel bir meseledir. Hristiyan Felsefesi Tanrı'nın varlığına dair iki önemli kanıt sunmaktadır. Bunlar Ontolojik ve Kozmolojik kanıtlardır. Ontolojik kanıtlamada Platon etkisi, kozmolojik kanıtlamada ise Aritoteles etkisi söz konusudur.

Ontolojik kanıtlama: Daha yetkini düşünülemeyen anlamıyla Tanrı kavramının insan zihnindeki varlığından hareketle Tanrı'nın mutlak olarak var olduğu sonucuna ulaşır. Mükemmel yetkin varlık Tanrı'nın insan zihnindeki varlığı onun zihin dışında da bir gerçekliği olduğunun işareti olarak değerlendirilmektedir.

Kozmolojik Kanıtlama: Evrende her şeyin bir nedeni olduğu düşüncesinden hareket eder. Evrende var olan her varlık kendisinden önce var olan bir neden ile var olmaktadır. Geriye doğru gidildiğinde mantıksal olarak bir ilk varlığın olması gerekmektedir. Bu varlık da Tanrı'dır. Aquinalı Thomas bu kanıtlamanın önde gelen savunucularındandır

Kötülük Problemi

"Eğer Tanrı varsa ve mutlak güç sahibi ise ve insanın iyiliğini istiyorsa neden dünyada kötülük var, Tanrı neden kötülüklere engel olmuyor?"Kötülük problemi Tanrı'nın varlığı ile yakından ilişkilidir. Bu problemin açıklanması Tanrı'nın varlığının kabulü bakımından zorunluluk taşımaktadır. İyi ve yetkin olan, dünyada da insanlara iyiliği emreden Tanrı'nın varlığını kabul eden Hristiyan felsefesinde, St.Augustinus ve Aquinalı Thomas'ın açıklamaları öne çıkmaktadır.

Tümeller Problemi

Tümeller kavramı, bir sınıfı oluşturan, bütün üyeleri içine alan genel kavramlar için kullanılır. Varlıklar ve nesneler içerdikleri özelliklerin benzerlikleri üzerinden soyutlanarak tümel kavramlara dönüşürler. Tümel kavramlar nesneler hakkında genelleştirilmiş geçerli bilgi imkânı sunarlar. Platon'un idealar adını verdiği tümel kavramlar, nesnelerden bağımsız bir varlığa sahiptirler. Aristoteles'te ise ideaların kendi başlarına bir gerçeklikleri yoktur, nesnelerin içindedirler. Tümel kavramların nesnelerden bağımsızlığı ve Tanrı'daki varlıkları MS 2.-15 yüzyılda sorgulanmış ve dönemin problemleri çerçevesinde yeniden yorumlanmıştır.

İslam Felsefesi, doğuda MS 7. yüzyıldan sonra İslamiyet'in yayılması ile birlikte başlamıştır. Hızla yayılan İslam kültürü bilime, edebiyata, sanata ve felsefeye açık bir tavır sergilemiş, bu alanlarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. İslam felsefesi genel olarak bakıldığında inanca dayalı bir felsefedir. Birleştirici, inanç ve akıl ayrılığını dinin lehine giderici niteliğini sürdürmüştür. İslam Felsefesinin genel özellikleri şu şekilde sıralanır:

- Antik Yunan felsefesinden etkilenilmiştir.
- Akıl, iman ve inanç konuları tartışılmıştır.
- Çeviri faaliyetleri etkili olmuştur.
- Felsefe tarihinde felsefi düşüncenin gelişimine katkı sağlamıştır.
- Batı felsefesini etkilemiştir.

İslam felsefesinin öne çıkan problemleri ise Tanrı'nın varlığını kanıtlama problemi, irade özgürlüğü problemi, toplumsal yaşama yönelik problemler olarak sıralanır.

Tanrı'nın Varlığını Kanıtlama Problemi

Bu probleme dair Kelamcıların ve İslam filozoflarının çeşitli açıklamaları mevcuttur. Kelamcılardan Eş'ari, İslam filozoflarından İbn Sînâ, El Kindî, İbn Rüşd düşünceleri ile öne çıkmaktadır.

Eş'ari: Yaratıcının varlığını, doğanın gözlemlenmesine dayandırarak açıklamaya çalışır. İnsan doğumundan ölümüne kadar farklı biyolojik süreçlerden geçerek olgunlaşır. İnsan bu olgunluğa ulaşabilmek için Tanrı'nın varlığına muhtaçtır. Bu yüzden bir yaratıcının, Tanrı'nın varlığı zorunludur.

İbn Sînâ: Varlığı, zorunlu varlık, mümkün varlık ve mümkün olmayan varlık olmak üzere üçe ayırır. Onun üzerinde durduğu ve Tanrı'ya karşılık gelen zorunlu varlık, varlığı başka bir varlığa bağlı olmayan, ezeli ve ebedi varlıktır. Mümkün varlıklar zorunlu varlıktan taşma sonucu varlığa gelmişlerdir.

El Kindî: Tanrı'nın varlığını "hudûs" deliline dayandırır. Ona göre evren kadim (öncesiz) değildir, hudûstur yani sonradan var olmuştur. Sonradan yaratılan zorunlu olarak bir ilk yaratıcıyı gerektirir bu varlık da Tanrı'dır.

İrade Özgürlüğü Problemi

İslam felsefesinde insanın seçme gücüne dayalı özgürlüğü temel bir problemdir. Burada insanın Tanrı karşısındaki iradesi sorgulanır.

Cebriye kelamcıları; insanın özgür irade sahibi olmadığını savunmuştur.

Mutezile; insanın Tanrı tarafından verilen özgür bir iradeye sahip olduğunu savunmuştur.

Eş'arî, insanın özgür olduğunu ancak bunun mutlak bir irade özgürlüğü olmadığını savunmuştur.

Mâtürîdiyye ise; insanın seçim ve eylemlerinde aklın gücüne vurgu yapmış, insan iradesini Tanrı iradesinin altında tutmuştur.

Toplumsal Yaşama Yönelik Problemler

İslam felsefesinde toplumsal yaşama dair sorunlar daha çok devlet yönetimi temelinde ele alınmıştır. Burada El Medinet'ül Fazıla eseriyle ideal devlet anlayışını ortaya koyan Fârâbî ve toplumsal yapıya ait önemli tespitlerin, incelemelerin yer aldığı El Mukaddime eseri ile İbn Haldun'un görüşleri öne çıkar.

SORULAR

1. İbn Rüşd'ün "Tehâfut Et-Tehafut El-Felâsife" adlı eserinde geçen " inayet delîli"ne göre ateş, hava, su ve toprak hatta doğa insan ihtiyaçları için yaratılmıştır. Her şey insanla uyum içindedir. Bu uygunluğu sağlayanın yaratıcı olduğunu belirtir. Tabiat insan varlığının ihtiyaçlarına göre yapılmıştır.

Buna göre " inayet delili" felsefenin aşağıdaki hangi temel problemine yönelik bir açıklamadır?

A) Kötülük
B) İrade özgürlüğü
C) Evrenin sonlu olup olmadığı
D) Yaratıcının varlığı
E) Ölümden sonra hayatın olup olmadığı

Cevap: D

2. Skolastik felsefede teoloji egemendir. Felsefi açıklamalar dinsel kabullerin doğrultusunda yapılmaktadır. Akıl-inanç probleminde aklın yetersizliği vurgulanmış, bu eksikliğin inançla tamamlanabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle kiliseye tam bağlılığın esas alınması gerektiği savunulmuştur.

Bu parçaya göre Skolastik felsefede akıl ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Her şeyin ölçütüdür.
B) Tüm olan bitenleri kavrar.
C) Kiliseye hizmet eder.
D) Kısıtlı bilgiye ulaşır.
E) Tamamen reddedilir.

Cevap:D

3. El Kindi'ye göre âlem kadim değil hadistir. Yani sonradan olmadır. Her sonradan var olanın varlığı bir yaratıcıya bağlıdır.

Buna göre El Kindi Tanrı'nın varlığına ilişkin;

I. ontolojik kanıtlama,
II. kozmolojik kanıtlama,
III. "hudûs delili"nden

hangilerini savunmaktadır?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

Cevap:C